

**OSNOVNE ETAPE DRUŠTVENO – POLITIČKOG I
INSTITUCIONALNOG RAZVOJA UKRAJINE OD
„KIJEVSKJE RUSIJE“ DO GRAĐANSKOG RATA 2014.
GODINE**

Sa fokusom na Ukrajinu kao nezavisnu državu

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ СОЦИАЛЬНО - ПОЛИТИЧЕСКОЙ И
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ ОТ "КИЕВСКОЙ
РУСИ" В ГРАЖДАНСКОЙ ВОЙНЕ В 2014 ГОДУ

***Сжато́сть:** Чтобы глубже понять актуальную ситуацию на Украине, все случаи и события из-за гражданской войны на востоке, связанных с её, как говорит Гантингтон, «поделенностью пополам», которая представляет почву для реализации интересов Запада, с которыми сталкиваются интересы России, в этой статье мы узнаем, хотя бы и в кратких чертах, о важнейших общественно-политических этапах, связанных с её территориальной организацией, с последствиями Польско - литванской оккупации, её существованием в составе СССР, с акцентом на образование и развитие независимой Украины, используя источники, которые меньше публиковались на этих просторах. Ведь недовольно существующие знания не только новым способом систематизировать, но и необходимо через введение в целое исследование дойти до очевидного научного пояснения, которому эта статья является поддержкой, и до прогнозирования дальнейшего развития ситуации на Украине, избегая любую иллюзию о конечном решении.*

¹ Dragan Jurošević je diplomirao sociologiju na FPN u Sarajevu a magistrirao sociologiju na Institutu za sociologiju pri NAN Ukrajine u Kijevu, radi na poslovima višeg bibliotekara u JU Narodna biblioteka u Vlasenici.

Кључеве слова: Киевская Русь, Украина, Брестская Уния, Переяславский договор, Люблинская Уния, Польша, СССР, Запад, НАТО, Россия, независимость, СНГ.

Сажетак: Ради потпунијег шватанја постојеће ситуације у Украјини, свих дејаванја и активности око грађанског рата на њеном истоку, везаних за њену - како Хантингтон каже, “располућеност” – која представља погодан плацдарм за реализацију интереса Запада, са којима се косе интереси Русије, у овом чланку ћемо се упознати са, бар у краћим crtama, најзначајнијим друштвено – политичким етапама везаним за: њену територијалну организацију, последице Пољско-литванске окупације, њеним бивствовањем у саставу СССР, са фокусом на настанак и развој Независне Украјине, користећи изворе који су мање публиковани на овим просторима. Јер није довољно само то да се постојећа saznanja само на нов начин систематизују већ да се кроз увид у cjelinu истраживања, којем ће и овај чланак дати потпору, дође до експлицитнијег научног објашњења, као и прогнозе о даљем развоју ситуације у Украјини, уз избјегаванје сваке илузије о коначном рјешењу.

Кључне ријечи: Кивевска Рус, Украјина, Брестска Унија, Перејасловски споразум, Лублинска унија, Пољска, СССР, Запад, НАТО, Русија, независност, ZND.

1. Украјина као територија

О стварању засебног украјинског идентитета и његовом односу према руском народу и Руској држави постоје различита мишљења и различите интерпретације. Већина њих је сагласна да је Украјина колијевка руске државе „Кивевске Рус“, али постоје значајне разлике о томе како је текao процес трансформације од руса ка малорусима, украјинцима, новорусима тј. о признању постојања Украјинске нације и Украјинске државе. Историја нам говори да је период стварања „Украјина“ актуелан од Брестске уније,² а

² Иако је Украјина од давнина (Малорусија у саставу Руске Империје) била традиционално православна земља, драматичан почетак промјене религиозне структуре је отпочео са Брестском Унијом из 1596. године. Идеологију уније је осмислио папа Климент VIII а практично спровео језуит Петар Скарга. Православни митрополит Милаил Рогоза и још четворика епископа који су припадали западноруској Кивевској митрополији, а која је била у саставу Руске православне цркве (RPC), су донјели одлуку о уједињењу са Католичком црквом. Акт присаједињења донјет је 23. децембра 1595. године у Риму а потврђен 9. октобра 1596. године на тзв. унијатском сабору у Брјесту, одакле и потиче назив Брестска унија.

osnova tog korijena se formirala u XIII vijeku prilikom podjele Kijevske Rusije u vrijeme tatarsko-mongolske okupacije, poslije čega Rusi naseljavaju prostore nešto sjevernije i van jačeg domašaja moćne „zlatne horde“ a Kijevska kneževina prihvata plaćanje danka Tatarskoj zlatnoj hordi. Ovakvu situaciju koriste Poljaci okupacijom Galicije na zapadu Ukrajine u XIV vijeku, koja je praktično bila, uz manje prekide, pod njenom vlašću sve do kraja Drugog svjetskog rata. Pa je upravo u tom periodu dolazilo do gubljenja Ruskog identiteta i duhovne tradicije. Većina Ukrajinskih historičara, gdje se to dosta osporava, je saglasna da su u čitavom tom periodu na prostoru današnje Ukrajine svuda živjeli Ruski narodi tj. Slovenska plemena objedinjena u „Kijevsku Rusiju“, i nikakvih „Ukrajinaca“ ili „istočnih Slovena“, bar do „Lublinske Unije“ – „Reč Pospolita“³ iz 1569. god. na tom prostoru nije bilo, samo je postojala „krajina“- pogranična zemlja, i nije postojala „ukrajinska državnost“. U knjizi „Ukrajinsko pitanje danas“ profesor Zoran Milošević navodi mišljenje ruskog historičara V. Šuljgina o tome da su se Poljaci sasvim prirodno naljutili na caricu Ekatarinu II zbog tri deobe Poljske krajem XVIII vijeka i da su kao odgovor na tu podjelu, što je po njemu savršeno prirodno, Poljaci smislili podjelu Rusije.⁴ U Ukrajini kao i u Rusiji postoji jedan broj historičara, naučnih i političkih analitičara koji u analizi ovih procesa različito tumače te odnose i – nepoznavajući ih ili specijalno, unose više emocija umjesto naučnih činjenica i naučnog objašnjenja, u interpretaciji ovih dešavanja. Jedan od njih je i grof J. Potocki koji je o odvojenosti „Ukrajinaca“ od Rusa pisao u knjizi objavljenoj na francuskom jeziku 1795. godine, pod naslovom „Fragmenti istorije Skita i Sarmata kao slovena“⁵ čime je on nastojao osporavati pripadnost Ukrajinaca Ruskom etničkom korjenu. Proces ukrajinizacije je sukcesivan i najlakše je tekao preko Galicije, koja je najduže bila pod Poljskom vlašću. Posebno je taj proces dobio svoju inerciju polovinom XIX vijeka za vrijeme Austro Ugarske

Sušтина уније је била у томе да су унијати признали католичко вјеровање и врховну власт папе, уз очување истоочног обреда на црквено словенском језику. Новостворена унијатска црква се званично назива Украјинском грко-католичком црквом. Видјети више у : Микола М. Аркас, Историја Украјине-Русије, Виша школа, Кијев, 1993, стр.137-138, (Прво издање је објављено 1908. године).

³ Lublinska unija (Riječ Pospolita) - tako se zvao savez, odnosno unija između Poljske i Litvanije. Ukrajinski historičar Mikola M. Arkas (1852-1909) u knjizi Istorija Ukrajine-Rusije, Viša škola, Kijev, 1993, (prvo izdanje objavljeno 1908), piše da je u tu uniju ulazila i Ukrajina (sa nekim zapadnim i centralnim dijelovima), vidjeti više na str.123-124. Mikola M. Arkas, Istorija Ukrajine-Rusije, Viša škola, Kiev, 1993, str.205.

⁴ Zoran Milošević (priredio), Ukrajinsko pitanje danas, Centar akademske reči, Šabac, 2015, str.13.

⁵ Ibid

okupacije zapadne Ukrajine. Nalazeći se u granicama Austrije, u Galiciji su postojali najbolji uslovi za razvijanje ideje o samostalnoj Ukrajini, koja se širila po djelovima kontinentalne Ukrajine sve do Kijeva. Kažemo kontinentalne, jer su Krim i Azovsko i Crnomorsko primorje od kraja XV vijeka pa sve do polovine XVIII vijeka bili u sastavu „Krimskog Kanata“ koji je bio pod zaštitom Turske, kada ga osvajaju i naseljavaju Rusi. Krajem XVIII i u prvoj polovini XIX vijeka dolazi do formiranja Ukrajinskog narodnog pokreta, u početku kao kulturnog a od 1840. god. nakon osnivanja Ćirilo-metodijskog bratstva i kao političke organizacije. I to se smatra periodom nastanka moderne Ukrajinske nacije. A direktan uticaj u buđenju nacionalne svijesti Ukrajinaca dao je pjesnik i književnik Taras Ševčenko (1814-1861)⁶. Ševčenko se školovao u Varšavi, Moskvi i Peterburgu. Za vrijeme kulturnog i prosvjetnog djelovanja u jednom periodu je proganjan od strane Carske Rusije.⁷

Ukrajina kao teritorija, a kasnije kao država, svoju širu refleksiju dobija u periodu pobune ukrajinskih kozaka protiv Poljske vlasti 1653. Godine.⁸ Već u tom periodu Kozaci su zvali svoju državu „Ukrajinom“, Poljaci i Rusi su je zvali „Malorusija“. Ukrajinski Kozaci su pod Atamanom (Hetmanom) Bogdanom Hmeljnickim podigli ustanak i uz pomoć Rusa 1654. god., protjerali Poljake i dobili Ukrajinu istočno od Dnjepra, povrativši grad Kijev i Smolensk na sjeveru, i na čitavom tom prostoru su formirali „Hetmanat“ – vojnu vladu, i sav taj prostor je iste godine „Perejaslovskim sporazumom“ ušao u sastav Carske Rusije,⁹ uz pravo na: „lokalnu upravu, pravo na vlastito zakonodavstvo i sudstvo, pravo na vlastiti izbor Hetmana, pravo na prijem i odnos sa stranim predstavnicima, kao i obavezu na određen prilog i vojno angažovanje 60.000 vojnika u službu za cara, a ruski car Aleksej Mihajlović je imao obavezu da štiti Ukrajinu od poljaka i drugih osvajača“. Do Lublinske unije (Reč Pospolita) iz 1569. god. ruske zapadne zemlje su bile direktno potčinjene Litvaniji po ranijem

⁶ Mikola M. Arkas, Istorija Ukrajine-Rusije, Viša škola, Kiev, 1993, (Prvo izdanje je objavljeno 1908 godine) str. 377.

⁷ Ibid.

⁸ Perejaslovski sporazum iz 1654. god. između Carske Rusije i Ukrajinskih kozaka-koji su sebe nazivali tako, a (čiju su okosnicu činili Zaporožski Kozaci) bi se mogao smatrati klicom buduće nezavisne Ukrajine, koju je ona čekala skoro tri i po vijeka, tačnije do raspada SSSR, kada je po prvi put u svojoj istoriji postala nezavisna država. Vidjeti vise u Mikola M. Arkas, Istorija Ukrajini-Rus, Viša škola, Kijev, 1993, str. 203-206.

⁹ Ovaj prostor je “Perejaslovskim sporazumom” iz 1654. god. Obuhvatao Kijev i uglavnom čitav prostor lijeve obale rijeke Dnjepra, izuzimajući prostor uz Azovsko more sa Krimom koji je pripadao Krimskom kanatu i zapadne i središnje dijelove kontinentalne Ukrajine koji su bili pod Poljsko Litvanskom vlašću.

razgraničenju izuzev Galicije koja je ušla direktno u sastav Poljske krajem XIV vijeka. Lublinskim sporazumom Ukrajinci (Malorusi) potpadaju direktno pod Poljsku vlast, dok Bjelorusi ostaju pod vlašću Litvanije, čime je razdvojen bjeloruski i maloruski narod. U galiciji su se još od ranijeg perioda odvijali društveno-etnički procesi, a od Lublinske unije u skoro čitavoj Malorusiji.¹⁰ Sobzirom da je litvanija skoro do kraja XIV vijeka bila paganska, sve do Lublinske unije i potpadanja Malorusa pod Poljsku vlast, nije ni bilo značajnijih konfesionalnih pritisaka za prihvatanje katoličanstva. Pritisci su uglavnom bili na samostalnost kijevskih kneževa koji su, kako navodi ukrajinski historičar Balušok, imali ukrajinski karakter. A njihova samostalnost je ukinuta od strane litvanskog dvora tek 1470. godine. U velikom Litvanskom kneževstvu je uvijek postojalo nekoliko opozicionih grupa, kako ističe Balušok, koje su predstavljale „pravoslavnu Rusiju“ kojoj su pripadali Ukrajinsk (Maloruski) kneževi. U čitavom tom periodu- posebno pod Poljskom okupacijom, katoličko stanovništvo je imalo povlašteniji položaj u odnosu na pravoslavno stanovništvo. Što je svakako stvaralo uslove za Bretsku uniju i postepeni prelazak pravoslavnog stanovništva u Galiciji na unijatstvo od 1596. godine. Iako je do Brestske unije uveliko naraslo nezadovoljstvo pravoslavnog sveštenstva u Ukrajini prema Konstantinopoljskom Patrijarhu, kod prihvatanja unijatstva se dogodila velika prevara. Naime, izaslanik Pape Klimenta VIII, Petar Skarga je pravoslavnim ukrajinskim (ruskim) sveštenicima obećao bolje uslove života: podjelu zemlje, sveštenstvu kuće sa poslugom, za prihvatanje unije. Veliki dio njih su pristali iz koristi na to. Među njima su bili: mitropolit kijevski Mihajlo Rogoza, episkop Lucki Kirilo Tereckij, episkop Volodimirskij Ipatij Pocej i episkop Holmskij Dionisij, a uniju nisu htjeli priznati episkop Ljvovski Gedeon Balaban i episkop Peremiškij Mihajlo Kopistenskij. Ovu uniju je stanovništvo Kijeva odbacilo, ali su navedeni sveštenici na Saboru (Uniji) Brest litovskom novembra 1596. godine proglasili uniju.¹¹

O težnjama i osjećanjima Ukrajinaca ka sopstvenom identitetu i sopstvenoj državi na vrlo ilustrativan način je iznio kandidat istorijskih nauka iz Kijeva Vasilij Balušok (Василиј Балушок) u svom članku „Postoji li u Ukrajini državno-politička tradicija“, u kome on piše da je Ukrajina od prve polovine XVII vijeka osjećala sve veći pritisak ruske političke tradicije

¹⁰ Dragan Petrović, Goran Nikolić, Geopolitika savremene Ukrajine, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2009, str. 44.

¹¹ Stanovništvo je u početku teško i sporo prihvatilo uniju i priznanje Pape, tako da je opšte poznato da su za vrijeme SSSR vjernici mnogih sela na Zapadnoj Ukrajini koristili jednu istu crkvu za pravoslavne i unijatske obrede, jedni prije a drugi posle, u istom danu.

u okviru koje su uvijek postojali monarhizam i centralizam. Dodajući i to da ga je detaljnija analiza ukrajinske istorije dovela do toga da shvati da je sve počelo od Kijevske Rusije.¹² Čime on ističe jak osjećaj i težnju Ukrajinaca za sopstvenim identitetom i sopstvenom državom, ne opovrgavajući zajedničko porijeklo od „Kijevske Rus.“ Balušok smatra da sadašnja situacija u Ukrajini ima veoma drevne korijene. I da još od perioda „Kijevske Rus“ u Ukrajini postoji moćna tradicija u državno – političkoj sferi, važnom faktoru kod koga se javlja politička razdrobljenost i partikularizam i da u čitavom tom periodu u Ukrajini praktično neprekidno postoje po nekoliko državnih jedinica ili postojećih (de fakto, kao i de jure) država koje su osnovane ne na načelima centralizma, već na osnovi „вечево-сеймовой демократии“¹³. Po njegovom mišljenju navedena državno-politička tradicija sputava Ukrajinu na njenom putu ka demokratski naprednom društvu. U kontekstu ovih težnji Ukrajinaca zabilježeno je učešće ljevoberežnog Ukrajinskog atamana Ivana Mazepe 1708. godine na strani Švedske, Turske i Poljske, protiv Rusa, u sjevernom ratu, izdajući tako Petra velikog i iskočivši iz okvira perejaslovskog sporazuma. Iako ovaj Mazepin postupak do današnjih dana izaziva dilemu pragmatizma i izdajstva, ipak osjetna većina Zapadno ukrajinskih kao i Kijevskih intelektualaca nalazi opravdanje za ovakav Mazepin postupak. Tako doktor filozofskih nauka iz Kijeva Jurij Pavlenko (Юрий Павленко) naglašava da se formiranje i uzrastanje Ruske imperije sprovodilo za račun i uskrb interesa Ukrajine, pa se posle dužeg kolebanja pristupilo rješenju Ivana Mazepe (И. Мазепы) o svrstavanju u Sjevernom ratu na strani Karla XII (protiv Rusije), i da ta odluka nije bila stvar lične motivacije.¹⁴

Sve do ovog perioda u okviru ruske carevine, Istočna Ukrajina je bila organizovana u dve različite cjeline. 1). Prostor koji veže uz Rusku granicu - prostor oko Harkova i dalje na jugoistok, kao i prostor sve do Dnjeptra na zapad, bio je organizovan u tzv. Slobodarsku Ukrajinu, koja je imala vrlo sličan režim i organizaciju kao što su imale i oblasti u drugim dijelovima tadašnje Rusije. 2). Prostor na jugu i jugozapadu koji je pretežno nastanjen kozacima je imao svoje specifičnosti i autonomnu organizaciju sve do

¹² Социология: теория, методы, маркетинг, Научно-теоретический журнал// Василий Балусок, Есть ли в Украине государственно-политическая традиция? Институт социологии НАН Украины, Киев 1999. - № 4, С. 116-123.

¹³ Ibid, „Вечево сеймовая демократия“ је демократија коју су на засједанјима усаглашавале и доносиле Скупштине Полске и Литванске државе за Малоруски народ у периоду владавине над Малорусима тј. Украјинцима.

¹⁴ Социология: теория, методы, маркетинг, Научно-теоретический журнал// Юрий Павленко, Восточнохристианская цивилизационная система и ее место во всемирно-историческом процессе, Институт социологии НАН Украины, Киев 2001/4, С. 46- 68

vladavine carice Katarine i ukidanja tih privilegija u drugoj polovini XVIII vijeka.¹⁵ Ovaj prostor do Boljševičke revolucije i stvaranja SSSR nikada nije bio u sastavu Ukrajine i sve do danas je zadržao visoku rusku identifikaciju, kako kod stanovništva ruske nacionalnosti tako i kod Ukrajinaca ruske jezičnosti. Ovakvo stanje je u demografsko-političkom smislu ostalo uglavnom nepromjenjeno sve do Prvog svjetskog rata, na kraju koga je došlo do revolucije u Rusiji. Poslije koje Ukrajina postaje sovjetska republika, i u kojoj i tada isplivavaju etničke, konfesionalne, ideološke i regionalne razlike, gdje dolazi do jedne vrste haosa, formiraju se teritorije sa više različitih vlada, između ostalog: Anarhistička slobodna teritorija, Ukrajinska Narodna Republika, Kubanska Narodna republika, Zapaoroško-Ukrajinska Narodna Republika, Ukrajinska SSR, i nekoliko kratkovječnih teritorijalnih jedinica kao što su: Tavrida, Donjecko-krivoroška, Ruska Krajina, Galicka, itd.¹⁶, ova poslednja biva pregažena od Poljaka, a u ostatku ukrajinske teritorije 1922. godine pod vodstvom komunista (boljševika) nastaje Ukrajinska Sovjetska Socijalistička Republika, u sastavu formiranog SSSR. Rusija je tada ovladala cjelokupnom današnjom Ukrajinom, izuzev Galicije i dijela Volonije, Bukovine i primorja Moldavije. Iako to u sadašnjim okolnostima izgleda paradoksalno, za vrijeme Boljševizma, Moskva je kroz organizovanje kurseva podsticala ukrajinski jezik i podržavala stvaranje i razvoj Ukrajinske autokefalne pravoslavne crkve (UAPC) sa ciljem uništavanja Ruske pravoslavne crkve.¹⁷

2. Ukrajina u sastavu SSSR

Ukrajinska Sovjetska Socijalistička Republika(USSR) koja je po stanovništvu najveća republika poslije(Ruske SFSR), velike nadležnosti koje karakterišu državu, dobila je u skladu sa članom 71. Ustava SSSR koji je stupio na snagu 1977. godine. Po datom ustavu svaka savezna republika, koja je ušla u Sovjetski Savez, predstavljala je sebe kao “Suverenu

¹⁵ Dragan Petrović, Goran Nikolić, Geopolitika savremene Ukrajine, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd,2009, str. 55.

¹⁶ Социология: теория, методы, маркетинг,Научно-теоретический журнал// Василий Балушок, Есть ли в Украине государственно-политическая традиция? Институт социологии НАН Украины, Киев 1998. - № 4, С.121.

¹⁷ UAPC je formirana 1921. godine u početku vladavine boljševika a njeno djelovanje je zabranjeno 1930. godine jer se smatralo da je ona odigrala svoju ulogu u uništavanju RPC. UAPC tada odlazi u ilegalu sve do 1942. do njemačke okupacije. Poslije pobjede Crvene armije se ukida i većina njenog sveštenstva emigrira u Zapadnu Evropu,SAD,Kanadu, Južnu Ameriku i Australiju.

sovjetsku socijalističku državu“ koja je objedinjena sa drugim sovjetskim republikama u „ Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika.”¹⁸ I mogao bi se smatrati pretečom raspada SSSR, ako ne u političkom, onda svakako u pravno institucionalnom smislu. Pored toga, član 80 Ustava je dopuštao Saveznim republikama pravo stupanja u odnose sa drugim državama, potpisivanje sa njima ugovora I razmjenu konzularno- diplomatskih predstavnika, i učestvovanje u radu međunarodnih organizacija. Ovim Ustavom Ukrajina je poprimila obilježje države.

Po prirodnim i ljudskim resursima Ukrajina je bila na drugom mjestu u bivšem SSSR. U njenim istočnim djelovima se uglavnom nalaze prirodni resursi i industrijski kompleksi. Od ukupnog broja stanovnika u Ukrajini 67% je živjelo u gradovima – u industrijskim centrima a samo 33% u selima.¹⁹ Tako je u Donjetskoj oblasti u industrijskim gradovima u 1989. godini živjelo 90% stanovnika, a u Ivano-Frankovskoj i Černovickoj – zapadnoj poljoprivrednoj oblasti samo 43%.²⁰ Ukrajina je u sastavu SSSR bila industrijski vrlo razvijena državna jedinica. Ona i sada u jugo - istočnom dijelu ima razvijenu metalnu industriju i brodogradnju, čiji proizvodi su imali posebno mjesto na Ruskom tržištu. Tako da pored kulturnih, jezičkih, tradicionalnih i etničkih bliskosti, i ekonomija i tržište su vezale ove dve zemlje i čini ih bližim, ali ove specifičnosti se sada odnose uglavnom na istočni i jugoistočni dio Ukrajine.

Na osnovama civilizacijskih kriterija (religija, jezik, nacija, regija itd.) koji su u Ukrajini evidentni, mnogi naučnici i analitičari svrstavaju Ukrajinu kao cjelinu od četiri krupna regiona: 1) Zapad Ukrajine – gdje dominira ukrajinsko-jezično stanovništvo, i gdje su rasprostranjene grkokatolička i katolička religija, i čije stanovništvo čuva mnoge veze sa njihovim življenjem u sastavu Poljske i Austro-Ugarske; 2) Istok Ukrajine – visoko-urbanizovani region u kome preovladava rusko-jezično stanovništvo, koje je više naklonjeno Rusiji; 3) Centar Ukrajine: veliki dio ukrajinsko-jezičkog stanovništva u gradovima i ukrajinsko-jezično selo; 4) Jug Ukrajine – rusko jezični gradovi i politički pasivno selo.²¹

O ocjeni ekonomske razvijenosti Ukrajine u deceniji prije raspada SSSR postoje dva gledišta, međusobno suprotstavljena.

¹⁸ Конституция Союза Советских Социалистических Республик-МЮ. :Издательство политической литературы, К. 1997.- str.29

¹⁹ Предварительных итогах Всесоюзный переписи населения 1989 года. Сообщение Госкомстата СССР – Рабочая газета, 1989.- 30 апреля

²⁰ Isto str. 2.

²¹ Гарань А.,Макеев С. Политико – государственные преобразования в Украинне//Политические и экономические преобразования в России и Украине.-М, >>Три квадрата<<, 2003, str. 186.

Prvo gledište. Mnogi Ukrajinski političari i naučnici utvrđuju, da je, Ukrajina krajem 80-ih i početkom 90-ih godina XX vijeka bila jedna od najrazvijenijih država svijeta, i da je imala najbolje uslove i perspektive sopstvenog razvoja od svih bivših republika SSSR posle njegovog raspada. Tako bivši premijer ministar Ukrajine Evgenij Marčuk u junu 1995 godine piše: da je u 1990 godini po podacima - o nacionalnom dohotku po glavi stanovnika, postojanju budžetskih rezervi itd., po klasifikaciji OUN, Ukrajina bila u kretanju prema razvijenijim državama svijeta, imala je najbolje uslove od svih bivših republika SSSR i ulazila je po perspektivi razvoja među prvih 20 zemalja svijeta. Što je, po terminologiji savremenih političara, kako navodi Marčuk, bila u Evropi.²² Takog gledišta se pridržava i drugi bivši premijer-ministar Ukrajine, sa dvostrukim mandatom, (od 1987 do novembra 1990, i od juna 1994 do aprila 1995) Vitalij Masol. On smatra da Ukrajina zauzimala vodeće mjesto na kontinentu po proizvodnji mnogih vidova industrijske proizvodnje i seoskoprivredne proizvodnje po glavi stanovnika, i da je više od drugih pripremljena za ulazak u sistem evropske i svjetske privrede.²³

Drugo gledište. Zastupnici ovog gledišta smatraju da je visokoindustrializovanost Ukrajine bila formalna, i da je ekonomski potencijal republike bio veoma precijenjen i da je bilo neophodno preispitati ulogu njenog proizvodnog i naučno-tehničkog potencijala, nasleđenog od SSSR. Kao i to šta je bilo u njenoj prednosti u narodnoprivrednom kompleksu SSSR, a šta eventualno na drugim tržištima.²⁴ I više od toga, mnogi istraživači smatraju da su podaci o ekonomskom razvoju Ukrajine u značajnoj mjeri neadekvatni i nestvarni. Tako profesori N. I. Mihaljičenko i V. Andruščenko pišu da su pokazatelji socijalno-ekonomskog razvoja republika u SSSR bili naduvani i nestvarni, i da statistički podaci tog perioda nisu odražavali realnu sliku. „Oni su radili na propagandi idealizovanog socijalističkog načina života, ljudi nisu živjeli u realnom društvu“,²⁵ ističu navedeni profesori. Nastojeći dokazati takve tvrdnje oni ukazuju da je za takav ekonomski sistem bio karakterističan visok nivo

²² Марчук Е.К. Пять лет украинской трагедии. – Киев: Христианско – Народный Союз, Киев, 1999, str. 16.

²³ Масол В. Упущенный шанс, Издательство „Молодь“, Киев 1993, str. 6.

²⁴ Бураковский И. Новицкий В. Экономические преобразования в Украине//Политические и экономические преобразования в России и Украине.- М.:» Три квадрата» 2003.- str.75.

²⁵ Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье, Л. Кравчук, Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str. 189,(Profesor Mihaljičenko je predsjednik Akademije političkih nauka Ukrajine).

razmjene krupnih proizvoda, 70-80% proizvedenih proizvoda. A kao posledica za SSSR i za USSR, pojedinačno za svaku, složila se sasvim specifična struktura industrijske proizvodnje, koja je posle raspada SSSR ostavila velike posledice. Kao prvo, u većini republika bivšeg SSSR uključujući i Ukrajinu, je zbog društvene podjele rada u okviru jednog ekonomskog kompleksa, dolazilo do toga da se proizvodnja u mnogim republičkim preduzećima specijalizovala na prolaznoj produkciji, a potpuni proizvodni ciklusi, kao pravilo, su završavali iza njihovih prostora (regionalnih ili republičkih granica). Kao drugo, ukrajinska ekonomija je suštinski sasvim zavisila od isporuke sirovih resursa i polu proizvoda iz drugih republika SSSR. Jeftiniji je bio gas i nafta iz Sibira, ugalj iz Kuzbasa, skoro besplatan, i koji se dobijao preko naturalne razmjene. Zašto bi se u okviru SSSR dobijao skupi gas iz Ukrajine sa dna Crnog mora, kad je mogao praktično u bilo kojim količinama da se dobija jeftiniji gas iz Sibira. I kao treće, razvoj ekonomsko-privrednih regiona, u SSSR se nije podudarao ni sa nacionalnom ni sa administrativno - teritorijalnom podjelom Saveza. U USSR, kao državi nije postojala samostalna i samoodrživa ekonomija. Pa možemo konstatovati, da su u SSSR-u kao i u Ukrajini postojale sasvim neracionalne proizvodne veze, koje su posle raspada SSSR otežavale i uspravale razvoj sopstvenih ekonomija.

Oslanjajući se na favorizovanu poziciju Ukrajine u SSSR, mnogi zastupnici takvog gledišta iz grupe nacionalnih demokrata, posebno „Socijal-nacionalna partija Ukrajine“ (SNPU)²⁶ – sadašnja nacionalistička

²⁶ „Socijal – nacionalna partija Ukrajine“ (SNPU) je posle Komunističke partije najstarija partija u Ukrajini, osnovana je 13. oktobra 1991. godine kada se ujedinilo nekoliko desničarskih organizacija, među kojima su bili Straža Ruha, Studentsko bratstvo, Organizacija ukrajinske omladine „Nasleđe“ i Ukrajinski veterani Avganistana. Na čelu SNPU je bio Jaroslav Andrušків. Danas partiju predvodi A. Tjagnibok. U prvom periodu postojanja partija se odlikovala jakim ekstremizmom, koji se manifestovao kroz rusofobiju, antisemitizam i veličanje ukrajinskih nacionalističkih heroja kao što su Stjepan Bandera i zloglasna ukrajinska SS divizija „Galičina“, koja se za vrijeme Drugog svjetskog rata borila na strani Hitlera. Partija mijenja javni imidž 14. februara 2004. godine na kongresu, na kome je promjenila ime u Sveukrajinska unija „Sloboda“. Ukrajinjština je nastavila da bude u zvaničnom programu slobode, ali je bolje osmišljena, u nazivu više nije bilo asocijacija na Hitlerovu partiju i sa promocijom se krenulo van zapadne Ukrajine. Isto tako, više se pažnje obraćalo socijalnim pitanjima, sa ciljem da se dobije sveukrajinski značaj. U čemu su dobrim dijelom i uspjeli, jer su na izborima za Vrhovnu Radu u 2012. godini osvojili 10,44% glasova, i po prvi put se našli u parlamentu. Ipak ideologija partije je ostala na lažnim motivima: borba za čistotu ukrajinskog jezika; opšta borba protiv ruskog jezika na čitavoj teritoriji Ukrajine; mit o ratu; mit o unutrašnjoj okupaciji – prema kojoj je Ukrajina okupirana ne samo od Rusije već i od drugih neukrajinaca, naprimjer od „Svjetske cionističke vlade“, i slično. Vidjeti nešto više :

„Sloboda“, i objedinjeni „desni sektor“, kao i raniji pokret „RUH“ su Ukrajinu smatrale kolonijom ili polukolonijom imperije, kao i njenom provincijom. Metropolom imperije se smatra Rusija (RSFSR), koja je kako su oni smatrali iskorištavala i potkradala Ukrajinu, eksploatisala je. Posebno su takva stajališta dolazila sa zapada zemlje, brzo se šireći po čitavoj Ukrajini, i s obzirom na dobru ekonomsku poziciju Ukrajine u SSSR, i kroz isticanje gladomorstva iz 1932/1933. godine kada je u doba Staljina zbog oduzimanja žita Ukrajinacima od strane Staljina (Moskve), umrlo preko 3 miliona Ukrajinaca,²⁷ širili ideje o nezavisnoj demokratskoj i prosperitetnoj Ukrajini, koju SSSR, po njima, eksploatiše, što je svakako dalo potporu u procesu izdvajanja iz SSSR i sticanja nezavisnosti Ukrajine, koju su kasnije i finansijski – na poseban način pomagale SAD, u njenom udaljavanju od Rusije.

3. Nastanak Ukrajine kao nezavisne države

Ukrajina kao nezavisna i samostalna država je nastala 4. avgusta 1991. god. donošenjem „akta“ o proglašenju nezavisnosti od strane Vrhovnog sovjeta (Верховного Сове́та) Ukrajinske Sovjetske Socijalističke Republike (USSR), a koji je potvrđen na referendumu o nezavisnosti 1.XIIya< 1991. godine. Iako su težnje za njenom nezavisnošću postojale od ranije, plodniji uslovi za stvaranje nezavisnosti su nastali sa pojavom perestrojke. Njena nezavisnost je prije svega nastala kao rezultat pritiska dva subjekta: 1. Demokratskih i progresivnih snaga koje su nastojale produbiti gorbačovljevu perestrojku i preći od totalitarizma ka slobodi i demokratiji, od socijalizma ili državnog kapitalizma ka slobodi tržišta i privatnom vlasništvu, što se moglo ostvariti putem, kako se smatralo, dostignuća političke nezavisnosti i ekonomske samostalnosti Ukrajine kao suverene države. 2. Nacionalnih demokrata – posebno sa zapada Ukrajine, koji su se borili za državnost Ukrajine i njenu potpunu nezavisnost putem izlaska iz SSSR.

Ove snage su preda se stavile zadaću: a). Dostići nezavisnosti Ukrajine putem formiranja državnih nacionalnih institucija. b) Formiranje ukrajinske političke nacije (nacionalnost - ukrajinskoj naciji kao naciji

<http://srb.fondsk.ru/pview/2013/09/18/kuda-ide-ukraina-2-ili-goran-tesic-kratkaistorija-problema.html>, preuzeto 09.04.2015.

²⁷ Genocidni zločin totalitarnog režima u Ukrajini 1932 – 1933., uredio: dr. Jevgenij Paščenko, HORUS, Zagreb, 2008.

etničkih ukrajincaca)²⁸. Dostignuće potpune nezavisnosti Ukrajine, ako je ono uopšte moguće u savremenim uslovima globalnih odnosa sila i država, uzimajući u obzir njihove postojeće interese, je bilo uslovljeno osvajanjem političke nezavisnosti, ekonomske samostalnosti i vikristalizacije ukrajinske identičnosti. Osvajanje političke nezavisnosti Ukrajine nije bio akt jednog momenta, već je predstavljao sopstveni proces, koji je sadržavao nekoliko etapa, iako postoji više gledišta na ovaj proces kod raznih istraživača.

Prva etapa. Profesori N. I. Mihaljičenko i V. Andruščenko (Н. И. Михальченко и В. Андрущенко) smatraju da su godine 1990. i 1991. dale nezavisnost Ukrajini.²⁹ Sa njihove tačke gledišta, raspad SSSR i kriza „razvijenog socijalizma,“ kao uslovljenost dostignuća ukrajinske nezavisnosti, je počela od perioda gorbačovljeve perestrojke: sistem je pucao po svim šavovima, na svim poljima su bili neispunjeni narodno-privredni planovi, zastoji u ekonomiji i politici, divlji razvoj birokratije, iluzorna ideologija duhovnog života i kulture. Državi su bile neophodne promjene, smatrali su oni, nastupio je period pada. Po njihovom mišljenju od 1985. godine u državi je počela da se gomila konfliktna situacija.

Druga etapa. Parlament (Verhovna Rada) USSR je 16. jula 1990. godine, sledeći Rusku Sovjetsku Federativnu Socijalističku Republiku (RSFSR), na osnovu prava ukrajinske nacije na samoopredjeljenje, donio Deklaraciju o državnom suverenitetu Ukrajine.³⁰ Većina građana Ukrajine je proglašenje deklaracije primila kao formalnost – jer je i do tada, ustavom iz 1977. godine Ukrajina formalno bila državom u sastavu SSSR. Deklaracija je bila prihvaćena po odluci rukovodstva Komunističke Partije Sovjetskog Saveza (KPSS), koje je namjeravalo da posredstvom „parada suvereniteta“ umanjí značaj odgovarajućih deklaracija pribaltičkih republika, donesenih nešto ranije, u prvoj polovini 1990. godine. To je, uopšte gledano, predstavljalo korak ka nezavisnosti Ukrajine, koji je doprinio potpisivanju dogovora između USSR i RSFSR, čiji član 6. potvrđuje priznanje tada postojećih u okvirima SSSR granica, a sada na državnom nivou, priznanje i uvažavanje teritorijalne cjelovitosti Rusija – Ukrajina i Ukrajina – Rusija.³¹

²⁸ Гарань А.,Макеев С. Политико – государственные преобразования в Украинне//Политические и экономические преобразования в России и Украине.- М.:>>Три квадрата<<, 2003, str.218.

²⁹ Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье Л. Кравчук, Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str. 11

³⁰ Україна - НАТО, Інформаційно-аналітичний журнал Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України, Київ, 3 вересня 2004, с.73.; Микола Кулінич, Нейтралітет для України гасло чи реальність, стр. 63.

³¹ Ibid, str. 49.

Treća etapa. Četvrtog avgusta 1991. god. Верховный Совет USSR je donio akt o proglašenju nezavisnosti Ukrajine kao samostalne države, što je faktički označilo raskid sa SSSR. Za “Akt“, u Vrhovnom Sovjetu je glasala ustavna većina „za“ – 346 deputata, protiv je bilo 4, a manja grupa je bila suzdržana, time je rešenje bilo donešeno.³² Zasjedanje je takođe prihvatilo novi naziv države – umjesto USSR, na političkoj karti svijeta se pojavila Ukrajina, kao nezavisna država. Na istom zasjedanju je doneseno niz drugih rješenja koja su potkrepljivala nezavisnost države: o potčinjenosti svih vojnih formacija rasprostranjenih na teritoriji Ukrajine, Vrhovnom Sovjetu Ukrajine; o formiranju Ministarstva odbrane i Oružanih snaga Ukrajine i nacionalne garde.

Četvrta etapa. Na održanom referendumu o nezavisnosti 1 decembra 1991 god. Ukrajinski narod se u ogromnoj većini izjasnio za nezavisnost. Od 37 388 555 registrovanih glasača na referendum je izašlo 31 891 742 glasača ili 84, 78%. Na pitanje „Potvrđujete li vi akt o nezavisnosti Ukrajine“, odgovor „da potvrđujem“ je dalo 28 804 071 glasača ili 92,32% od izašlih na izbore.³³ Istovremeno 1. XII 1991. god. su održani i izbori za predsjednika Ukrajine, na kome je u prvom krugu izabran Leonid Kravčuk, koga je pozdravio predsjednik Jelcin koji je u svom obraćanju utvrdio: „Rusko rukovodstvo daje izjavu o priznanju nezavisne Ukrajine“ (Российское руководство заявляет о признании независимой Украины).³⁴ U čitavom periodu aktivnosti za nezavisnost, od Gorbačovljeve perestrojke, pa sve do priznanja nezavisnosti Ukrajine, Rusi nastanjeni u Ukrajini, a bilo ih je oko 20%, nisu pružali nikakav otpor nezavisnosti.³⁵ Isto kao ni 1954. god. kada je Hruščov poklonio njihov Krim Ukrajini, jednostavno njihova politička svijest nije izlazila iz konzervativnih Sovjetskih okvira, a o globalnim da i ne govorimo.

Peta etapa. U Belovežskoj Pušće (Belorusija) 8. decembra 1991. god. predsjednici triju republika bivšeg SSSR, (RSFSR- B. Jelcin, USSR – L . Kravčuk i BSSR- S. Šuškević) su potpisali niz dokumenata, u čast Saglasnosti o formiranju Zajednice Nezavisnih Država (ZND)

³² Ibid, str. 56

³³ Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str. 89.

³⁴ Ibid, str.90.

³⁵ Pamtim riječi penzionisanog vojnog lica SSSR, srpske nacionalnosti, Momčila Vuljevića koji je u godinama nezavisnosti Ukrajine radio – kao penzioner u biblioteci filozofskog fakulteta u centru Kijeva, : „da se 20% Rusa (koliko ih je bilo u Ukrajini) podiglo na noge ne bi došlo do odlaska Ukrajine od Rusije“. Ipak ovakva konstatacija bi se teško mogla prihvatiti, bar u to vrijeme, u kome su zbog Krima bili napeti odnosi sa Rusijom, a i u Ukrajini se još nalazilo nuklearno oružje.

(„Соглашение о саздании Содружества Независимых Государств“). U njegovoj preambuli potpisnici su utvrdili prestanak postojanja SSSR kao subjekta međunarodnog prava i geopolitičke realnosti: „констатируем, что Союз ССР как субъект международного права и геополитическая реальность прекратил свое существование.“³⁶ U potpisanoj saglasnosti je bilo sadržano i to, da se na teritoriji država potpisnica ne dozvoljava primjena zakona trećih subjekata, uključujući tu i SSSR i da djelatnost njegovih organa vlasti prestaje sa radom. Dokument je takođe priznao neprikosновеност postojećih u okvirima Saveza granica, garantovao je slobodu kretanja građana. Istina, potpisnici su rješili sačuvati objedinjeno komandovanje jedinstvenim vojno-strategijskim prostranstvom, uključujući i jedinstvenu kontrolu nad nuklearnim oružjem, koje je kasnije prešlo u nadležnost Ruske Federacije. Dokument je fiksirao to da SSSR kao subjekt međunarodnog prava prestaje da postoji.³⁷ Moskva je prestala biti glavnim gradom sovjetske države, Minsk je postao grad zasjedanja Saveza, a u Kremlju je spuštana državna zastava.

Po navodima profesora Mihaljičenka i Andruščenka (Н. И. Михальченко и В. Андрущенко), Kravčuk je iz „Pušće“ - sa zasjedanja, u Ukrajinu uveo „dokument slobode“ od Rusije, precrtavši ne samo Savezni Dogovor iz 1922. godine, već i dokumente (realne i prividne) Perejaslovske skupštine iz 1654. godine,³⁸ kada se Ukrajina, (prvobitno njen istočni i jugoistočni dio sa gradom Kijevom, a u XVIII vijeku skoro sav prostor današnje Ukrajine) prisajedinila Rusiji zbog zaštite od Poljske, i drugih zavojevača. Vrhovni Sovjet Ukrajine je 10.XII.1991. godine, sa nizom primjedbi, ratifikovao, sa 288 glasova, Sporazum o stvaranju ZND (Zajednice Nezavisnih Država), a 22. XII. Iste godine na zasjedanju u Alma-Ati Saglasnost su potpisale sve republike SSSR.³⁹ Ovim sporazumom savezna federativna država prerasta u Zajednicu nezavisnih država (ZND). Predsjednik Ukrajine je tada bio Leonid Kravčuk, koji je u to vrijeme bio veoma naklonjen nezavisnosti Ukrajine i udaljavanju od Rusije. Sporazum iz Pušće je dao mogućnost bivšim savezним republikama, koje su

³⁶ Ibid, str.93.

³⁷ Масол В., Упущеный шанс, Издательство „Молодь“, Киев 1993, str. 76.

³⁸ Perejaslovski sporazum iz 1654. god. između Carske Rusije i Ukrajinских козака-koji su себе називали тако, а (čiju su okosnicu činili Zaporoški Kozaci) bi se mogao smatrati klicom buduće nezavisne Ukrajine, koju je ona čekala skoro tri i po vijeka, tačnije do raspada SSSR, kada je po prvi put u svojoj istoriji postala nezavisna država. Vidjeti više u Mikola M. Arkas, Istorija Ukrajin-Rus, Viša škola, Kijev, 1993, str. 203-206.

³⁹ Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str. 95-98

postale nezavisne државе, да се међусобно договорe о принципима и нормама о новим узajамним односима и о спровођењу свеобухватног цивилизованог разлаза. Истим споразумом је договорена потреба отпоčinjanja разраде и примјене механизма изласка из Saveza на цивилизован начин, то јест без насиља, крви и оружаног sukoba. Споразум је такође легализован пред свјетском јавношћу као факт настања нових независних држава, које су прогласиле државни суверенитет као врхунац самосталности, потпуности и недјелјивости република у границама њихових територија, независност и равнopravnost у спољним односима. Споразум је као факт зафиксирао распад СССР. Без дилеме, постигнати споразум је за Украјину имао и негативне последице. **Као прво**, нису биле довољно озбиљно и дубоко проанализиране могућности, посебно економске сарадње са Русијом, и са другим државима ЗНД. **Као друго**, нису се истраживале последице раскидања економских веза и могућности губитка истоочног тржишта, посебно руског – енергетског, и металуршког сектора за пласман Украјинских роба. **И као треће**, није се довољно узимала у обзир структура становништва Украјине: национална, регионална, конфесионална, нити су се довољно разматрале могућности Украјине као увезујуће карике у расцепу Исток-Запад, НАТО-Русија итд., што се потврдило демонстрацијима на Евро Мајдану, ратом на истоку Украјине и антагонизмом НАТО – Русија, Запад – Евроазија.

За Кравчука, као првог предсједника Украјине, је било најважније достићи два циља: а) Цивилизовани развод б) Изградња нових односа међу републикама бившег Saveza. Тако да он на реалне последице самосталности није довољно обратио пажње. То јест, занемарио је значај тржишта и економске увезаности са Русијом, као и саму унутрашњу структуру Украјинског друштва и њен геополитички положај. Што се касније потврдило и кроз њен економски пад и политичку нестабилност. Јер је рецесија која је 2008 г. захватила пост совјетски простор највише погодила Украјину, иако је она била једна од најразвијенијих Совјетских република. А у политичком смислу преко наранџасте револуције 2004. и крвавих демонстрација на Мајдану 2013/2014, губљењем Крима и sukobима у Донјецкој и Луганској области, је постала најнестабилнија држава у региону.

4. Украјина као независна држава после raspada СССР

Од проглашења независности 1991. год. па све до Кијевске револуције крајем 2013. и почетком 2014. год. званична политика Украјине је била осцилаторна-варљива, и уз благо удаљавање од Русије, углавном је балансирао између Запада и Русије. Тако је деvedesetih година у времену признавања независности Украјине значајан дио антиимперијски (анти Руски) настројеног становништва Украјине постављао властима и лидерима питање: „

ako je Ukrajina imala cilj da se otrgne ispod kišobrana totalnog uticaja Rusije, zar se nije odmah mogla otvoreno prozapadno orijentisati, odrediti svoj prozapadni pravac kao dominirajući prioritet spoljnje i unutrašnje politike i ne pribegavati ka maloproduktivnim i polovičnim principima vječnog ili vremenskog neutraliteta i van blokovskog svrstavanja“?⁴⁰ Pravog odgovora na ovo pitanje nije bilo. On, u stvari nije ni mogao da se realizuje zbog nekoliko važnih faktora :

a) Prije svega, ukrajinsko stanovništvo devedesetih godina nije bilo spremno politički, ni psihološki ni ideološki za savez sa „zapadnim imperijalizmom“, jer je komunizam ostavio duboki uticaj na njih, a i decenijama im je usađivan u glavu stereotip da je Zapad njihov neprijatelj, koji je spreman u svakoj minuti na uništenje SSSR.

b) Neposredno poslije rušenja dvopolarnog svijeta, Zapad nije otvorio vrata za postsovjetske republike, prije svega za Rusiju i Ukrajinu, kao najveće postsovjetske države, pogotovu što su one bile isuviše velike za brzu konvergenciju i integraciju sa njim. Osim toga Zapad je primjenjivao dvojne standarde u odnosima prema postsovjetskim državama. Jer se, tzv. Zapadni demokratski univerzum primjenjivao jedino na zapadne zemlje. Postsovjetske zemlje su se našle na polju nove varijante prozapadnog izolacionizma jer su za njih bili primjenjivani teški vizni uslovi, kvotni i humanitarni standardi.⁴¹

c) Kurs na zapad, po navodu profesora Mihaljičenka, nije mogao biti realizovan bez postojanja tjesne saradnje sa NATO , posebno jer je Ukrajina više bitna za NATO nego za EU. Jer u to vrijeme Ukrajina nije bila spremna ispuniti obavezne uslove koji su bili neophodni za kandidaturu u NATO: nije bila na dovoljnom nivou proporcije (na oružje, vojnu opremu, finansiranje i troškove za vojnu infrastrukturu), finansiranje oružanih snaga, opremanje neophodne količine armije, prelazak na oružje koje odgovara standardima NATO itd.

Evropski ili Evroazijski put Ukrajine, po mišljenju profesora Mihaljičenka, ne zavisi od njene retorike niti od deklaracija namjera, već od brzine i kvaliteta društvenog preobražaja – transformacije, od želje naroda da ide u Evropu ka normalnom civilizovanom životu ili „da ostane u Azijaštini sa totalitarizmom, kriminalnom državom, sa bespravnom ličnošću.“⁴² Većina Ukrajinske političke i naučne elite je dijelila ovakve stavove po pitanju Ukrajinskog odnosa prema Zapadu i Rusiji. Dok su

⁴⁰ Михальченко, Н.И., Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – Киев.: Институт социологии НАНУ, 2001, str.398

⁴¹ Ibid 399.

⁴² Ibid str. 401.

birokratija i niži stalež iz jugoistočnih dijelova zemlje, okovani vizama i zabranom kretanja izvan SSSR, blagonaklono gledali ka za njih, tzv. prosperitetnom Zapadu. Bilo je pojedinačnih, ali rijetko i institucionalnih stavova o tome da je budućnost Ukrajine nužno vezana za Rusiju. Tako je profesor Instituta za sociologiju u Kijevu A. G. Arsenko izjavio na promociji knjige Mire Marković u Kijevu 1994. godine da je Ukrajina imala mir prethodnih pedeset godina zahvaljujući nuklearnom kišobranu. „(Благодаря ядерному зонту мы имеем пятьдесят лет мира)“, čime je na indirektan način izrazio svoj stav o jačanju veza sa Rusijom kroz ZND. A kandidat socioloških nauka na istom institutu Dragan Jurošević, iste godine je u najtiražnijem Kijevskom listu „Kijevske Vedemosti,“ u objavljenom članku, otišao dalje, napisavši „da će poslije nuklearnog razoružanja Ukrajine režiseri svjetskog poretka izazvati rat u Ukrajini“⁴³. Što se praktično posle dvadeset godina i dogodilo.

U prvim godinama nastanka Ukrajine kao nezavisne države politički romantičari su proricali lagani uspon njene uloge u Evropi, služeći se pri tome pokazateljima kao što su: resursni potencijal, broj stanovnika, plodna i velika teritorija i dr. Ali realnog porasta njene uloge, kako ekonomske tako ni političke, kao što vidimo, nije bilo. Njena pozicija u Međunarodnim odnosima se može posmatrati kroz dva značajnija gledišta: 1) S jedne strane gledano, Ukrajina kao velika evropska država, kao realni, a ne formalni subjekt evropske ekonomije, politike, kulture, nedovoljno i neharmonično funkcioniše. I teško bi se moglo prihvatiti da je to, kako navodi profesor Mihaljičenko, zbog toga što ona nije izašla iz sjene svoje istočne susjetke Rusije, već prije svega zato što je ona sa složenom unutarpolitičkom strukturom, spoljnopoličkim interesima, ciljevima, svatanjima, osjećanjima, ili kako kaže Bžežinski ona je „sa pukotinom“. Ovo su činjenice koje su mnogi ukrajinski političari i ukrajinska politička elita zanemarili. Nerazumljiva je njena ekonomska politika, kako unutrašnja tako i spoljnja, njena politička motanja između Rusije i Zapada. 2) Gledano sa druge strane, Ukrajina je nezavisna država koja je do nedavno bila aktivna u sastavu ZND, članica je OEBSA, ima visoko razvijene odnose sa NATO-om, članica je OUN, GUAM⁴⁴, Savjeta Evrope i Istočnog partnerstva, I na taj način ona se demonstrira subjektom i faktorom evropskog i svjetskog poretka. Ali joj unutrašnji politički razdor između jugoistoka i zapada, i njeno raspeće između Zapada i Rusije, osporava, pa čak i onemogućava

⁴³ Юрошевич Драган, В будущем возможен компромисс между западом и Россией – за счет интересов Украины, Киевские ведомости 25. февраля 1994. стр.3.

⁴⁴ GUAM je skraćenica za savez zemalja koji čine: Gruzija, Ukrajina, Azerbejdžan i Moldavija, i sve one imaju loše odnose sa Rusijom.

puni kapacitet u političkom djelovanju sa navedenim institucijama, posebno na putu ka punopravnom članstvu u NATO.

U prvoj deceniji posle nezavisnosti u Ukrajini je zabilježen značajan pad industrijske proizvodnje, koja tek od 1999. godine počinje sa rastom, da bi ponovo 2004. god. počela da pada. Jedan od osnovnih uzroka te nemoći, tog drastičnog pada privredne moći je svakako, kao što smo već naglasili, neracionalna raspodjela resursa među razdvojenim granama i vidovima proizvodnje unutar ranije postojećeg narodno-privrednog kompleksa u okvirima SSSR, što se posebno odrazilo u prvoj deceniji nezavisnosti. Stvarni, realni BDP (bruto domaći proizvod) (1990=100%), u 1999. godini je iznosio 39,25%, porastao je 2000. g. do 40,73%, a u 2001. g. do 40,83%⁴⁵. Proizvodnja uglja je po Masolu u 1989. iznosila 180 miliona tona, u 1994. god. 94,4 miliona tona, a u 1998. god. 88,04. Ukazujući na dubinu ekonomske krize u Ukrajini. E. Marčuk navodi da je potencijal godišnje proizvodnje šećera u Ukrajini 5,5 miliona tona, a da je početkom devedesetih godina zabilježena proizvodnja ispod 3,5 miliona tona.⁴⁶ Navedene cifre pokazuju dubinu postperestrojske ekonomske krize koja je zahvatila nezavisnu Ukrajinu i koja toj krizi nije odoljela ni do današnjih dana. Indeks realne industrijske proizvodnje u periodu od 1990. do 1998. god. je stalno padao: 1990= 100%, 1992=86,9%, 1993=79,5%, 1994=51,2%, 1995=42,9%, 1998=41,4%, i samo je u 1999. godini bio bolji od predhodnog i iznosio je 42,8%. Ukupna proizvodnja poljoprivrednih proizvoda je u 1990. god. iznosila 44 milijarde i 133 miliona dolara a u 1999. svega 15 milijardi i 968 miliona dolara⁴⁷.

U glavnim crtama, i najjednostavnije možemo reći, da je samostalna Ukrajinska privreda stala značajno proizvoditi sirovine i poluproizvode, a u znatno manjoj mjeri visokotehnološke i unikalne proizvode, i da je postajala sve više agrarno-industrijska država za proizvodnju sirovina. Kriza u Ukrajini, kako ekonomska tako i socijalno-politička je bila izazvana ne samo ukazanim objektivnim uzrocima, već i nizom subjektivnih činilaca. Profesor Mihaljičenko, bivši rukovodilac službe predsjednika Kravčuka za

⁴⁵ Бураковский И. Новицкий В. Экономические преобразования в Украине//Политические и экономические преобразования в России и Украине.- М.:» Три квадрата» 2003, str. 85.

⁴⁶ Марчук Е.К. Пять лет украинской трагедии. – Киев: Христианско – Народный Союз, Киев, 1999, str. 60-67

⁴⁷ Бураковский И. Новицкий В. Экономические преобразования в Украине//Политические и экономические преобразования в России и Украине.- М.:» Три квадрата» 2003, str. 87.

unutrašnju politiku, uočio je specifične osobine Kravčuka kao političara⁴⁸, posebnosti cijele njegove političke djelatnosti koja se pojavila u određenom vremenskom periodu i koja je našla svoje ispoljavanje u čitavoj Ukrajini. Pri rješavanju posebnih, ponekad veoma važnih problema Kravčuk je često „iščekivao“, „bio oprezan“, „kolebao se“ i „ustezao“, iskazivao je „nerešivost“ pa čak i „bojazan“⁴⁹. Profesor – ekonomista Nikolaj Kirienko smatra da se glavnim uzrokom neuspjeha vladavine Kravčuka javljaju „tri „N“ Leonida Kravčuka: nedoslednost, neodlučnost i nekonkretnost“⁵⁰. Takva politika neodlučnosti, iščekivanja i pasivnosti je postepeno vodila zemlju u ćorsokak. Uostalom, takva politika je bila karakteristična ne samo za vladavinu Kravčuka, ona se produžila i na period vladavine predsjednika Leonida Kučme, Juščenka iako je on imao jasnu evroatlansku orijentaciju, pa čak i Janukovića, i bila je određen vremenski period umnogome podudarna cijelom ukrajinskom društvu i ukrajinskoj državi. Takva politika se gubila pod dejstvom ukrajinske opozicije, posebno u Verhovnoj Radi (Narodnoj Skupštini) njenim destruktivnim aktivnostima. Po djelovanju, skoro uvijek Ukrajinska opozicija je bila; destruktivna, bučna i zadržta, ali besilna i slaba, nesposobna za izgradnju i konstrukciju. Nacional-demokratska opozicija je ne znajući, a možda i specijalno, veoma doprinosila provođenju takve neodlučnosti i bezvrijedne politike ukrajinske države. Takva politika se provodila i pri rješavanju problema pri donošenju novog Ustava Ukrajine. Kao predsjednik, Kravčuk je na zasjedanju Vrhovnog Sovjeta Ukrajine 30. juna 1992 god. govorio da je Vrhovni Sovjet (Верховный Совет) Ukrajine još 19. juna 1991. god. odobrio koncepciju Ustava Ukrajine. I iznio da projekat novog Ustava Ukrajine, njegov sadržaj i tehničko-pravna forma odgovaraju svjetskim standardima i važnim međunarodnim standardima o pravima ljudi, i da tako mišljenje dijele i“ inostrani eksperti.“⁵¹ A kao što vidimo, Ustav Ukrajine je još 1991. god. bio gotovo spreman za donošenje, ali je donesen tek 28. juna 1996. godine, čime se svakako potvrđuje dekadentnost i nespremnost skupštine i državnih organa Ukrajine za ažurnijim rješavanjem obaveza i potreba za sopstveni narod i državu, ili je to bila prosto rečeno nemoć. Veoma živo je obeležena politika tri „N“ koja se pojavila pri nastojanju da se da odgovor na pitanje „problema“ koji je emocionalno formulisao tih godina premijer-ministar, a

⁴⁸ Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str. 2.

⁴⁹ Ibid, str.219.

⁵⁰ Ibid, str. 429.

⁵¹ Кравчук Л.М. О проекте новой Конституции Украины. (Доклад Президента Украины Л. М. Кравчука на сессии Верховного Совета Украины 30 июня 1992 года)- Правда Украины.-К. 1992. – 3 июля, str.2

kasnije predsjednik Ukrajine Leonid Kučma: „Kakvu to mi državu gradimo“⁵²? Odgovor na to pitanje narod nije čuo ni tada, ni poslije, ni sa novim predsjednikom. Dovoljno dugo su predstavnici raznih organizacija i institucija neprekidno postavljali tako pitanje državnim organima, poslanicima, a poslanici su pitali predsjednika „Šta gradimo, kuda idemo, sa kim idemo“⁵³? Većina političkih partija, pokreta, i vladajuća elita su se usaglasili da stvaraju nezavisnu državu. A kakvu po tipu, formi, po političkoj orijentaciji, upravljačkoj strukturi do današnjih dana „stotine mišljenja“. Uostalom, to pitanje je interesovalo ne samo Kučmu, već i mnoge druge državnike Ukrajine. Tako naprimjer, bivši premijer – ministar (od novembra 1990. do oktobra 1992.) Vitold Fokin (Витольд Фокин) je govorio da ukrajinci više od dvije godine žive u čudnoj državi, u kojoj državni pravac nije određen, politički kurs nije označen, konačni cilj radikalnih reformi je neizvjestan. „Šta to mi gradimo? Kakvu državu? Kakvo bi društvo narod Ukrajine htio ostaviti svojoj djeci i svojim unucima“⁵⁴? Marčuk je jedne prilike rekao: „Kažite meni šta raditi i ja ću raditi“⁵⁵?, čija je fraza prozvučala na visokom zasjedanju Vrhovne Radi Ukrajine u 1993. godini i postala politički aforizam. Ipak, s obzirom na okolnosti koje su bile aktuelne u prvim godinama nezavisnosti Ukrajine, politika Kravčuka se može nazvati mudrom. On je uspješno riješio problem Krima i Sevastopolja, koji je početkom januara 1992. god. na referendumu proglasio autonomiju.⁵⁶ Kravčuk je pri rješavanju tadašnjeg pitanja Krima primjenio maksimum elastičnosti i mudrosti prihvativši Autonomiju Krima unutar suverene Ukrajine. On je dobro znao da u podgrižavanju tih odnosa i svađom sa Rusijom, može izgubiti Krim. Koji ni tada nije bilo lako zadržati u granicama Ukrajine, iako su Predsjednik Krima i spiker Vrhovnog Sovjeta Krima govorili da Krim ne namjerava otcjepljenje od Ukrajine. Jer su stanovnici Krima i upravljačke strukture Rusije stalno ponavljale da je cilj bloka „Rusija“, koji ima većinu u Krimskom Parlamentu, pripajanje Rusiji.⁵⁷ Sličnu politiku je vodio i Kučma iako se on smatra proruskim predsjednikom koji se zalagao za integrativne veze sa Rusijom i ZND a i kandidovan je ispred „stranke regiona“. U periodu njegove vladavine

⁵² Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str. 186.

⁵³ Ibid, str.239.

⁵⁴ Ibid, str. 217.

⁵⁵ Марчук Е.К. Пять лет украинской трагедии. – Киев: Христианско – Народный Союз, Киев, 1999, str. 12.

⁵⁶ Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье. Л. Кравчук. Украина 1991 – 1995., Укр.Центр духовной культуры, Киев, 1996, str.137.

⁵⁷ Ibid, str. 151.

Ukrajina je unapredila odnose se NATO-m potpisavši 1997. godine Komisiju NATO-Ukrajina (NUC).

Dolaskom Juščenka za predsjednika Ukrajine 2004. godine Ukrajina u svojoj spoljnoj politici pravi zaokret prema NATO-u, kroz nametanje za članstvo i organizovanje vojnih vježbi sa NATO-m. Što je izazvalo veliko protivljenje stanovništva i političke elite u istočnim i jugoistočnim dijelovima zemlje, usporilo kretanje zemlje prema NATO- u , smanjilo interesovanje stanovništva za NATO⁵⁸ i dalo potporu proruskom kandidatu Janukoviču – lideru partije regiona, da pobjedi na predsjedničkim izborima 2010. godine. Istoričar, Ruslan Džigirej upoređujući vrijeme posle predsjedničkih izbora 2004. god. kada je Juščenko došao na vlast, sa perestrojkom Gorbačova, označavajući ovo drugo kao bezumni i bezodgovorni ekonomski eksperiment, nazivajući je publicistički „katastrojkom“. Sa njegove tačke gledišta, period posle 2004. godine u Ukrajini se može označiti kao novom fazom pukotine ili „katastrojkom 2“⁵⁹ Ukrajinska ekonomija se od 1999-2004 počela uspješno oporavljati i u tom periodu je postojala zdrava politička klima. Dolaskom Juščenka, inače, izrazito prozapadnog favorita i „narandžaste revolucije“, u Ukrajini otpočinje nova era političkog i ekonomskog života. Ona je osnova svih daljih dešavanja. Tako, akademik NAN⁶⁰ Ukrajine koja je i direktor Instituta demografije i socijalnih istraživanja NAN u Kijevu Ela Libanova (Элла Либанова) kaže: „ Više od pet godina, počevši od 1999.god. ekonomija se uspješno razvijala... i od sredine desetljetja sve se slomilo“. I dalje dodaje da ne misli da je za Ukrajinu 2004. god. postojao neki drugi alternativni put. „Ti izbori su za Ukrajinu bili potpuno sadržani ludim obećanjima za narod“⁶¹ kaže Libanova . Postojeće razlike u zemlji (zapad i jugoistok) su u znatnoj mjeri uticale na promjenjivost i u spoljnoj politici zemlje. Tako predsjednik Janukovič u istom periodu svog mandata dogovara sporazum sa Evropskom unijom o pridruživanju i potpisuje sporazuma o pomoći i energentskim povlasticama sa Rusijom, a nešto kasnije odustaje od potpisivanja dogovorenog sporazuma sa EU, poslije čega je došlo do krvavih demonstracija na Majdanu, projektovanih od SAD i podržanih od EU. Što je rezultiralo različite reakcije istoka i zapada zemlje: demonstracije u Harkovu, Donjecku, Odesi, demonstracije na Krimu, referendum na

⁵⁸ Prema podacima Instituta sociologije iz Kijeva “protiv ulaska Ukrajine u NATO je bilo 33,5% Ukrajinaca u 2000 godini a u 2006 godini čak 66,4% se izjasnili “protiv” ulaska u NATO.

⁵⁹ Джигирей Р. Сломанное десятилетие: модель для сборки / 2000. – 2011. – 29 апреля. – С. В2.

⁶⁰ NAN je skraćenica za Nacionalna Akademija Nauka

⁶¹ Либанова Э. Постпереломный синдром / 2000. – 2011. – 29 апреля. – С. В2.

Krimu i pripajanje Krima Rusiji, oružani sukobi na istoku zemlje, referendumu u Donjecku i Lugansku (Novorusija) sankcije Zapada prema Rusiji, i produblјavanje krize. Jer, nijedna Ukrajinska institucija, od parlamenta pa do premijera i predsjednika, u fokusu svoje politike nije postavljala unutrašnji odnos između zapada i jugoistoka zemlje, iako su se te razlike sukcesivno ispolјavale kroz zasjedanje Vrhovne rade i kroz опште izbore. To jest, zanemarila se činjenica da će Ukrajina po pitanju Evro-atlanskih integracija biti podjelјena i da će svaka ishitrena odluka po tom pitanju voditi u sukob. Zato ostaje otvoreno pitanje, зашто su opozicioni lideri Ukrajine: (Arsenij Jacenjuk, Vitalij Kličko, Oleg Tjagnibuk, Julija Timošenko i kasnije Porošenko, bili tako istrajni u održavanju krvavih demonstracija na „Euro Majdanu“ u centru Kijeva, koje su rezultirale oružanim sukobima na istoku zemlje i dovođenjem u pitanje suvereniteta sopstvene zemlje. I dali su oni istinski upravljali tom situacijom ili su gazili stazom koju su SAD već trasirale. Tako je bivši Ukrajinski premijer Mikola Azarov za ruski kanal NTV izjavio da su iza dešavanja na Euro-majdanu u Kijevu stajale SAD. „Plan za nemire u Ukrajini nije sastavljen u Kijevu, već u Američkoj ambasadi. Glavni upravitelјi nisu bili na Majdanu, ti pijuni zapravo nisu upravljali ničim“, istakao je on. „Janukovičeva politika nije odgovarala SAD i pojedininim u EU partnerima. Stalno su nam držali lekcije. Kada su se aktivno počeli pripremati za puč, nisam na vrijeme obratio pažnju“⁶² navodi Azarov.

Od stvaranja nezavisnosti pa sve do danas kurs političkog kretanja u Ukrajini nije bio dovolјno iskristalisan niti dovolјno jasan. Takav kurs se destruktivno preslikavao i na kulturno-duhovni segment života. Tako je bilo dozvolјeno, od nezavisnosti, kao i danas, da mnogi misionari, posebno sa zapada, propagiraju različite vrste religijskih usmjerenja po Kijevu i drugim većim gradovima pretežno u centralnim i nešto manje jugoistočnim djelovima zemlje, nudeći pristalicama razne povolјnosti kao što su besplatna putovanja, novčane pomoći i drugo. Što je, svjesno ili nesvjesno, planski ili intuitivno, ali svakako razvodnjavalo i rastakalo, i to u kontinuitetu sa komunističkim periodom, tradicionalnu pravoslavnu duhovnost Ukrajinskog naroda. Tako, samo u Kijevu postoje tri pravoslavne crkve, (Ukrajinska, Kijevska i Moskovska-kanonski priznata), manje više međusobno suprotstavljene, i još mnogo protestantskih organizacija. A u Donjecku je (u Kalinjinskom rejonu) na temelju ranijeg bioskopa sagrađena i luksuzno opremlјena „Hristova Crkva“, koja je svojim nezaposlenim članovima, radi

⁶² <http://www.advance.hr/vijesti/bivsi-ukrajinski-premijer-mikola-azarov-puc-u-kijevu-je-izvela-americka-ambasada-jatsenjuk-je-tamo-dolazio-svakog-dana-po-instru....>, preuzeto: 23.02.2015. god.

veće privlačnosti, nudila novčanu pomoć do zaposlenja⁶³. Za podizanje takve crkve posebno gdje nema njenih vjernika, jer ih bar do tada nije bilo, su neophodna velika sredstva. Pa se nameće pitanje, ko ih je i za koji interes izdvaja? Sve ove post-komunističke aktivnosti na prostoru Ukrajine potkrepljuju tvrdnje mnogih analitičara da su SAD uložile oko pet milijardi dolara u Ukrajinu – u nevladine organizacije, medije i druge institucije i lobiste u periodu od 1991. godine. Sa jasnim ciljem – udaljavanjem Ukrajine od Rusije, i to putem konfesionalnog, jezičkog i kulturnog raslojavanja stanovništva Ukrajine. A konfesionalno razdrobljavanje je svakako, uz kontrolu medija – koja je u Ukrajini prisutna od njene nezavisnosti, jedna od bitnijih strategija tog cilja.

U prvoj deceniji Ukrajinske nezavisnosti, Rusija je bila ekonomski preslaba, i u stanju dekadentnosti i globalne slabosti i sa mnogo problema u vojnoj organizaciji, pa na Kijev nije ni obraćala posebnu pažnju. Ova Ruska dekadentnost je uprkos „Narandžastoj revoluciji“ trajala sve do građanskog rata u Ukrajini. Tako da joj to odsustvo veće medijske, kulturne, sportske, prosvjetne, a da ne govorimo, političke saradnje i saradnje obavještajnih i bezbedonosnih službi sa Ukrajinom, kao glavnim evroazijskim stožerom, otežava poziciju globalnog egzistiranja, i ohrabruje glavnog zapadnog političkog i vojnog suparnika (SAD) da putem ekonomskih sankcija oslabi Moskovsku administraciju i uspostavi svoj uticaj na cjelokupnom prostoru Ukrajine. Ovi ciljevi zapada su manje više poznati, ali ostaje još uvijek nepoznanica pa čak i enigma prije svega, kako će teći razvoj događaja u samoj Ukrajini, „Ruska vojna odlučnost,“ kredibilitnosti njenih resursa i koja je buduća-bar preventivna, uloga ŠOSA I ODKB,⁶⁴ i kako će dalje nastupati Evropa u daljoj igri i zaoštavanju odnosa oko Ukrajine. Jedno je izvjesno, i što postavljamo kao određen vid naučne prognoze je da bi svako direktno vojno angažovanje: a) Zapada, b) Rusije, c) pa i veće angažovanje Ukrajinske armije, predstavljalo mač sa dvije oštrice. a) Vojno angažovanje Zapada (SAD i ANATO) je nerealno i unaprijed je osuđeno na neuspjeh, Amerika je daleko jer transport vojske, vojnih sredstava i opreme bi bio

⁶³ Autor ovog istraživanja je proveo preko 5 godina u Ukrajini i boravio u više njenih gradova, a u Donjecku gdje se

Nalazi navedeni Kalinjinski rejon je proveo preko godinu dana na istraživanju, i savremenik je svih dešavanja u periodu 1991-1995 godine u Ukrajini.

⁶⁴ „ŠOS“ je Šangajska organizacija za saradnju koju čine:

Rusija, Kina, Kazastan, Kirgizija, Tadžikistan i Uzbekistan, a posmatrači Indija, Pakistan, Mongolija, Iran, i zemlje članice grupe BRIK. A „ODKB“ je organizacija dogovora kolektivne bezbednosti koju čine: Rusija, Kazahstan, Kirgizija, Tadžikistan, Jermenija, Belorusija i Uzbekistan, koje su 2009. godine u Moskvi potpisale odluku o Kolektivnim snagama operativnog djelovanja (KSOR) poznat još kao „mali NATO“.

gubitak, u poređenju sa Rusijom koja ima dugačku granicu sa Ukrajinom, a za evropske saveznike bi to bio preveliki izazov, pa je zapadno vojno miješanje u Ukrajini manje vjerovatno. b) Direktno Rusko vojno angažovanje u Ukrajini, bez prethodnog Zapadnog vojnog angažovanja je još manje realno, jer bi ono, pored slabljenja Ruske pozicije (ekonomske kao i političke) ostavilo duboke posledice i nanijelo ogromnu štetu i Ukrajinskom i Ruskom narodu, za koji i sam Putin reče da je jedan narod, iako od takvog scenarija SAD još ne odustaju. U stvari Rusima je ta atlantska udica spuštana ali oni se ne žele upecati. c) Svaka odluka zvaničnog Kijeva-koji po svim pokazateljima u poslednje vrijeme osjetno gubi podršku sopstvene javnosti, za sveopštom vojnom akcijom na Donjecku i Lugansku oblast, ne da bi mogao biti mač sa dvije oštrice već i suluda avantura, koja bi mogla još više podijeliti Ukrajinsku javnost i proizvesti neposlušnost i protivljenje većine, i onako proruski orijentisanog stanovništva jugoistočno od Dnjeptra. Tako bi milionski gradovi: Harkov, Hersonm, Mariupolj, Dnjepropetrovsk, Nikolajev i Odesa na neki način mogli postali tempirane bombe u truhu Ukrajine i svrstati se na stranu Rusije, posebno ako bi Rusija pod takvim okolnostima bila uvučena u rat. Ovakav razvoj događaja, sa geopolitičkog aspekta posmatrano, bi bez ikakve sumnje najviše odgovarao Americi koja je inače tvorac animoziteta koji u poslednje vrijeme vlada između Ukrajine i Rusije. I dok Evroazijski savez zemalja na čelu sa Rusijom i Kinom jača moć i pridobija sve veću podršku, za očekivati je da će Zapad kroz sazrijevanje siromašne Ukrajinske javnosti prije svega na njenom jugoistoku, postepeno gubiti svoje uporište u militarizaciji Ukrajine.

Literatura

1. Бураковский И. Новицкий В. Экономические преобразования в Украине//Политические и экономические преобразования в России и Украине.- М.:» Три квадрата» 2003.
2. Гарань А., Макеев С. Политико – государственные преобразования в Украинне//Политические и экономические преобразования в России и Украине, М.: »Три квадрата», 2003.
3. Genocidni zločin totalitarnog režima u Ukrajini 1932 – 1933., uredio: dr. Jevgenij Paščenko, HORUS, Zagreb, 2008.
4. Dragan Petrović, Goran Nikolić, Geopolitika savremene Ukrajine, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd,2009.
5. Юрошевич Драган, В будущем возможен компромисс между западом и Россией – за счет интересов Украины, Киевские ведомости 25. февраля 1994. стр.3.

6. Zoran Milošević (priredio), Ukrajinsko pitanje danas, Centar akademske reči, Šabac, 2015.
7. Конституция Союза Советских Социалистических Республик - МЮ. :Издательство политической литературы, К. 1997.
8. Кравчук Л.М. О проекте новой Конституции Украины. (Доклад Президента Украины Л. М. Кравчука на сессии Верховного Совета Украины 30 июня 1992 года)-Правда Украины.-К. 1992. – 3 июля, str.2.
9. Либанова Э. Постпереломный синдром / 2000. – 2011. – 29 апреля. – С. В2.
10. Марчук Е.К. Пять лет украинской трагедии. – Киев: Христианско – Народный Союз, Киев, 1999.
11. Масол В. Упущенный шанс, Издательство, „Молодь“, Киев 1993.
12. Mikola M. Arkas, Istorija Ukrajine-Rusije, Viša škola, Kiev, 1993, (Prvo izdanje je objavljeno 1908 godine)
13. Михальченко Н.И., Андрущенко В.П. Беловежье, Л. Кравчук, Украина 1991 – 1995., Укр. Центр духовной культуры, Киев, 1996.
14. Михальченко, Н.И., Украинское-овщество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? – Киев.: Институт социологии НАНУ, 2001.
15. Предварительных итогах Всесоюзной переписи населения 1989 года. Сообщение Госкомстата СССР – Рабочая газета, 1989.- 30 апреля.
16. Социология: теория, методы, маркетинг, Научно-теоретический журнал// Василий Балухок, Есть ли в Украине государственно-политическая традиция? Институт социологии НАН Украины, Киев 1998. - № 4, С. 116-123.
17. Социология: теория, методы, маркетинг, Научно-теоретический журнал// Юрий Павленко, Восточнохристианская цивилизационная система и ее место во всемирно-историческом процессе, Институт социологии НАН Украины, Киев 2001/4.
18. Україна - НАТО, Інформаційно-аналітичний журнал Національного центру з питань євроатлантичної інтеграції України, Київ, 3 вересня 2004, с.73,: Микола Кулініч, Нейтралітет для України гасло чи реальність.
19. Семјуел П. Хантингтон,: Сукоб цивилизација, Романов, Бања Лука, 2000.
20. Джигирей Р. Сломанное десятилетие: модель для сборки / 2000. – 2011. – 29 апреля. – С. В2.
21.